

آیا مصیبت‌ها و حوادث امروزی ربطی به اعمال ما دارند؟

نویسنده: سهیل صالحی

در گذشته وقتی امت مسلمه دچار حوادث و مشکلات مثل: سلطه دشمنان کافر، زلزله، طوفان، خشکسالی و قحطی می‌گردیدند آن را به اعمال جمعی خود ارتباط می‌دادند. اگر با مشکلی روبه‌رو می‌شدند، نماز حاجت را ادا و سپس تلاش‌های عملی خود را انجام می‌دادند. وقتی تصمیم انجام کار مهمی را می‌گرفتند، برای طلب خیر بارها نماز استخاره می‌خواندند تا قلوبشان اطمینان می‌یافت و سپس به انجام آن متوسل می‌شدند. به همین ترتیب زمانی که جامعه دچار خشکسالی می‌شد، برای طلب باران مردم با اطفال و حیوانات خود به صحرا رفته و طلب باران می‌کردند که در نهایت، به فرمان الله سبحانه و تعالی باران رحمت فرا می‌رسید. لذا امت مسلمه همواره و در تمامی عرصه‌های زندگی خود با الله متعال در ارتباط بود و نفس این ارتباط را ارزش روحی می‌نامید، که زندگی شان را با برکت ساخته بود.

اما امروز، مردم خشکسالی، آلودگی هوا، حوادث و مصیبت‌ها را اصلاً با طرز تفکر و اعمال خود ارتباط نمی‌دهند، نماز حاجت نیز به باد فراموشی سپرده شده و جای طلب خیر و استخاره را کسب منفعت گرفته و تمام اموری که منفعت مادی را به بار می‌آورد خیر تلقی می‌گردد. همچنان در تمام عرصه‌های یاد شده امت مسلمه توسط افکار و نظام‌های حاکم به راهکارهای اغواگرانه جهت داده می‌شوند که نه تنها مشکلاتشان را حل نمی‌کند، بلکه بیشتر از پیش آنها را از خالق شان دور می‌کند.

بلاها و مصائب در زندگی از اعمال که انسان انجام داده، جدا و منفصل نیست. شاید هیچ‌گاه با خود فکر نکرده باشیم که اعمال ما می‌تواند در حوادث و مصیبت‌های که در زندگی برای ما اتفاق می‌افتد نقش داشته باشد. غالباً ما به این اندیشه استیم که انسان تمام اعمال را که انجام می‌دهد-چه خوب و چه بد- نتایج آن تنها در آخرت در مقابلش قرار خواهد گرفت و بیشتر به مجازات و مکافات اخروی باور مند استیم. در درستی این حرف شکی نیست؛ اما با قبول این دیدگاه انسان حوادثی را که در دنیا بالایش می‌آید به اعمال خود ارتباط نداده و سعی در اصلاح آن هم نمی‌کند.

انسان شاید بتواند به مشکلات و مصیبت‌ها صرف از زاویه مادی بنگرد و برای هر کدام دلیل مادی بیابد؛ مثلاً: خشکسالی را با گرمایش زمین و تولید گازهای گلخانه‌ای، آلودگی هوا را به نباریدن باران، مریضی را به عدم رعایت حفظ الصحة و... دانست. اما برخی از مشکلات و مصیبت‌ها در گرو اعمالی است که انسان روزمره آن را انجام می‌دهد. پس می‌توان گفت که انسان‌ها خود باعث فرو فرستادن بلاها و مصائب از جانب الله سبحانه و تعالی می‌باشند. ازینرو انسان باید اعمال روزمره و کارکردهای خود را سبک و سنگین کند تا درستی و نادرستی اعمال خود را بصورت دقیق دریابد. بطور مثال: اگر امروز ما با انواع حوادث و مصیبت‌ها از قبیل خشک سالی و نباریدن برف و باران روبه‌رو استیم، باید از اعمال و طرز تفکر خود بنالیم: این‌که چرا در امور روزمره خود رضایت الله سبحانه و تعالی را در نظر نگرفته‌ایم؟

اما از زمانی که فکر ساینسی عام و نظام دموکراسی-سرمایه‌داری حاکم گردید، امت مسلمه این چنین حوادث را بجای این که مرتبط به اعمال خود دانسته و از جانب الله متعال که خالق انسان و طبیعت است بدانند، از طبیعت دانسته و آن را حوادث طبیعی می‌نامد و برای جلوگیری و دفع آن دنبال دلایل مادی می‌گردد. در حالی که اکثر این مصیبت‌ها از غضب الله سبحانه و تعالی بوده که نتیجه اعمال بد و ناپسند انسان می‌باشد.

هرگاه در گذشته باران نمی‌بارید و خشک‌سالی، قحطی، گرسنگی و هر مصیبت دیگری مردم را تهدید می‌کرد، آن را از جانب الله متعال و از اعمال زشت خود دانسته و به درگاه رب‌العالمین توبه می‌کردند و با آمدن فراوانی شکر نعمات الهی را بجا می‌آوردند. بگونه‌ای که اگر میان اقوام جنگ و عداوت رخ می‌داد آن را به اعمال زشت گذشته‌ای خود ارتباط داده و به الله متعال باز می‌گشتند و از آن توبه می‌کردند. این گونه نبود که اعمال خود را جدا و منفصل از حوادث بدانند.

همچنان در گذشته دیدگاه مسلمانان این گونه بود که اکثر مصیبت‌ها را هشداری از جانب الله سبحانه و تعالی می‌دانستند، زیرا حوادث و مصیبت‌ها انسان را از عواقب ضلالت و گمراهی باخبر می‌سازد. اما امروزه هشدارها دیگر ما را تکان نمی‌دهد؛ بلاها و مصائب را غضب الله سبحانه و تعالی نمی‌بینیم تا اعمال خود را بازبینی کرده و کاستی‌های آن را متوجه شویم. امروزه هر آنچه اتفاق می‌افتد، آن را حوادث طبیعی خوانده و خیلی راحت از کنار مصیبت‌های که می‌تواند از نتایج اعمال ما باشد، می‌گذریم.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ [۴۲:۳۰]

ترجمه: آنچه از مصائب و بلا به شما می‌رسد، به خاطر کارهایی است که خود کرده‌اید. تازه الله متعال از بسیاری (از کارهای شما) گذشت می‌کند (که شما از آنها توبه نموده‌اید و یا با کارهای نیک آنها را از نامه‌ی اعمال زوده و پاک کرده‌اید).

حوادث و مصائب از اعمال ما بوده و هشداری است برای ما تا متوجه شده و باز گردیم؛ چنانچه الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

وَلَنذِيقَهُمْ مِّنَ الْعَذَابِ الْأَلَدِيِّ لَأَكْبَرَ الْعَذَابِ أَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ [۳۲:۲۱]

ترجمه: ما قطعاً عذاب نزدیک‌تر (دنیا) را بیش از عذاب بزرگ‌تر (آخرت) بدیشان می‌چشانیم، شاید (از کفر و معاصی دست بکشند، و به سوی خدا) برگردند.

در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم هرگاه خسوف و یا کسوف رخ می‌داد رسول الله صلی الله علیه وسلم همراه با اصحاب رضی الله عنهم به نماز می‌ایستادند. چنانچه از عبدالله بن عمر رضی الله عنه روایت است که: وقتی خورشید گرفتگی در زمان پیامبر صلی الله علیه وسلم رخ داد، ندا داده شد که: *إن الصلاة جامعة (متفق علیه)*. هرگاه خشک‌سالی رخ می‌داد، رسول الله صلی الله علیه وسلم نماز استسقاء ادا نموده و دست به درگاه رب‌العالمین بلند می‌کردند تا این رحمت گران‌بهای خویش را بر آنان بباراند. هرگاه باران بیش از حد می‌بارید به اندازه‌ای که مردم خساره مند می‌گردیدند، درین حالت نیز نماز ادا نموده و دست به درگاه الله متعال بلند می‌کردند تا باران کاهش یابد. هرگاه طوفان شدیدی رخ می‌داد مسلمانان به یاد قیامت می‌افتادند و به درگاه خالق خویش به سجده می‌افتیدند، هرگاه زلزله می‌شد به درگاه خالق خویش دعا می‌کردند و به یاد قیامت و قریب بودن آن می‌افتادند.

انسان از بدو خلقتش با خالق خود یا بصورت مستقیم و یا هم غیر مستقیم در ارتباط بوده که الله متعال با انسان‌ها از طریق وحی سخن گفته، اهداف و تکالیف‌شان را برای‌شان معین ساخته است. بشر در طول تاریخ با معنویت زندگی کرده که آن عبارت از درک معنی (هدف) زندگی، درک و ارتباط تمام اعمال و حوادث به خالق کائنات می‌باشد. در مقاطع مختلف و در ادیان و نظام‌های مختلف معنویت در زندگی انسان‌ها گاهی به انواع و مظاهر متعددی ظاهر گردیده است. گاهی بصورت خرافات در ادیانی مانند: هندویزم، بودیسم و حتی خرافات متعددی در میان یک عده از مسلمانان نیز ظاهر گردیده است. ولی بحث اصلی این است که بشر از زمان خلقت آدم علیه‌السلام الی اکنون به اشکال مختلف با معنویت سروکار داشته، به خصوص انبیاء علیه‌السلام بشریت را به سوی معنویت فرا خوانده‌اند.

پیام وحی الهی، برای بشریت این بوده که هر چیز در دنیا دارای معنی است و درک این معنی بصورت درست و دقیق همان معنویت سالم می‌باشد؛ اما اگر این معانی بصورت درست و دقیق به اصل مرجع آن که همانا خالق کائنات است ارتباط داده نشود، اینگونه معنویت، معنویت ناسالم یا همان خرافات است و بس.

معنویت سالم به انسان می‌آموزاند که دنیا با تمام عظمتش دارای خالق لایزال بوده و حیات و ممات انسان در روی زمین و تمام کائنات دارای معنی بوده و به هدف خاصی خلق گردیده‌اند. هر عمل انسان باید دارای معنای باشد که به هدف اصلی زندگی (رضای خالق) ارتباط داده شود. همین طور هر حالت و حادثه باید از طرف الله متعال دانسته شده و در مقابل آن انسان تکلیف خویش را جستجو و به آن عمل نماید. بناً مسلمانان تا زمانی که با معنویت زندگی می‌کردند همه حوادث و حالات را از جانب الله متعال دانسته و در قبال آن تکلیف خویش را مراعات می‌نمودند. درک می‌کرد که هر حادثه دارای معنی خاصی بوده و پیامی خاصی از جانب الله متعال برای بندگانش می‌باشد.

فلهذا عجیب نیست اگر بر سر ما بلاها و مصیبت‌های گوناگون از جانب الله سبحانه و تعالی نازل گردد؛ ما امروز از راه و رسمی که الله سبحانه و تعالی برای ما ترسیم کرده عدول کرده و به بیراهه روان هستیم. ارزش‌های اسلامی کمتر در زندگی ما به چشم می‌خورد؛ رضایت الله سبحانه و تعالی دیگر در اولویت زندگی ما نیست. تفکیک دنیا و آخرت برای ما دشوار شده و معنویت در نتیجه حاکمیت نظام دموکراسی-سرمایه‌داری از زندگی و اعمال ما رخت بسته و انسان‌ها رابطه‌ای شان را به الله سبحانه و تعالی قطع کرده و دیگر الله سبحانه و تعالی را حاضر و ناظر در زندگی خود نمی‌بینند.

انسان امروزی طوری تصور پیدا کرده که گویا دیگر نیازی به خالقش ندارد و خودش می‌تواند مشکلات خویش را بدون استعانت الله متعال حل نماید. در حالی که انسان در برابر اندک حادثی که از جانب الله سبحانه و تعالی نازل می‌گردد هیچ توانی برای دفع آن ندارد. اگر امروز زنگ هشدارها خیلی بلندتر از اینی که است به صدا در نمی‌آید و بلاها و مصیبت‌های بزرگتر دامن گیر ما نمی‌شود، از لطف الله سبحانه و تعالی است که بر ما رحم نموده و با اندک بلا و مصیبت ما را متوجه می‌سازد. پس باید از این هشدارها پند گرفته و متذکر گردیم و بیشک که مصیبت‌ها تذکری از جانب الله متعال است. چنانچه الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

ترجمه: و ما نزدیکان و قوم فرعون را به خشک‌سالی و کمبود میوه‌ها گرفتار کردیم شاید متذکر گردند.

اگر با حوادث و مصیبت‌های گوناگون روبرو استم، باید از خود پرسیم که ما چه خطایی را مرتکب شده‌ایم. پس دعا نموده و از الله سبحانه و تعالی بخواهیم تا ما را با مصیبت‌ها ابتلا و آزمایش نکند و به سبب خطاهایمان از رحمت خود ما را بی بهره نسازد و این از تکلیف ماست تا حالات و حوادث را به خالق خود ارتباط داده و اعمال خود را جدا از حوادث و مشکلاتی چون خشک‌سالی، آلودگی هوا، فساد، جنگ و بدبختی که دامن گیر ما شده نبینیم. پس تنها رجوع به الله سبحانه و تعالی می‌تواند مشکلات و مصیبت‌ها را از ما دور ساخته و معنویت که در زندگی ما رنگ باخته است، دوباره به زندگی ما برگرداند. در غیر آن اگر ارتباط با خالق قطع گردد و معنویت از زندگی رخت ببندد؛ این ما هستیم که از منبع خیر و برکت فاصله گرفته و زیان غیر قابل جبران را مرتکب می‌شویم.

سهیل صالحی